

Lov og evangelium - [PDF](#) -

Carl Fr. Wisløff - "Jeg vet på hvem jeg tror"

Når vi skal tale om veien til frelse, er det visse sannheter i Guds ord som vi først og fremst må være klar over. Det gjelder i første rekke det budskap som Bibelen gir oss om lov og evangelium.

Når vi nemlig spør Guds ord: Hvordan blir et menneske frelst. - så oppdager vi at Skriften gir ikke ett, men to svar. Og disse er så forskjellige fra hverandre som ild og vann, som natt og dag.

På den ene siden sier Bibelen: Vil du bli frelst, så hold budene. Gjør dette, så skal du leve. Slik sa Moses, [3. Mos. 18, 5](#). Og slik sa Jesus, [Luk. 10, 28](#). Og det samme sa Paulus, [Gal. 3, 12](#).

Og når Bibelen sier *gjøre* det, så menes ikke dermed «å gjøre så godt en kan» eller «så langt en med Guds hjelp formår». Nei, kravet går ut på å gjøre det så fullkomment at gjerningen ikke har noen brist og sinnelaget ikke en skygge av et egenkjærlig motiv. Det er ikke nok å møte frem med et utvalg av gode gjerninger. Derfor legger Skriften det menneske under forbannelse som prøver å holde alle budene men ikke makter det helt. «*Den som holder hele loven, men snubler i én ting, han er skyldig i dem alle.*» [Jak- 2, 10](#).

Dette er loven.

Men på andre steder taler Bibelen stikk imot dette. For så heter det at vi blir frelst uten noen som helst gjerning. «*Av nåde er I frelst, - ikke av gjerninger*» [Efes. 2, 8](#) f. 55,1. Her gjelder det ikke å yte, men å få. Her gjelder det ikke å møte opp syndfri, her innbys en tvert imot til å komme så fattig, trett og fortvilet som en er. [Matt. 11, 28](#). Og mens det etter loven gjaldt å komme med gjerninger som ikke hadde noen brist eller lyte, så ropes det her ut at det er alle slags stakkarer som får komme, tollere og syndere, halte og blinde, alle de elendige som intet har å vise for seg.

Dette er evangeliet.

Med andre ord: Alt Guds ord som sier oss hva Gud krever, er loven. Men det Guds ord som forkynner oss Guds nåde for Jesu skyld, det er evangeliet.

Både loven og evangeliet er Guds ord. Begge disse ord er alvorlig ment av Gud. Derfor må begge forkynnes i Guds menighet på jorden, begge hører med til det vitnesbyrd som skal gis overfor verden. Det gjelder å forkynne begge deler rett, og i det rette innbyrdes forhold.

Det lutherske skrift Konkordieformelen (1577) sier: «Forskjellen mellom lov og evangelium er et stort og herlig lys, som tjener til at Guds ord blir delt rett og de hellige profeters og apostlers skrifter riktig forklart og forstått» Dette vitnesbyrd er meget treffende. Det er neppe noe som bedre kan hjelpe oss til å forstå Bibelen, enn en klar innsikt i forskjellen mellom lov og evangelium.

For det første må vi merke oss: Det må skjelnes mellom loven og evangeliet, de må ikke blandes sammen.

Forskjellen mellom loven og evangeliet.

La oss først si hva forskjellen mellom dem ikke består i. Forskjellen er ikke den at loven bare hører til i det Gamle Testamente og evangeliet bare i det Nye, eller at de fromme i den gamle pakt ble frelst ved loven, mens vi i den nye pakts tid blir frelst ved evangeliet. Det er stadig noen som tar feil her. Nei, lov og evangelium går hånd i hånd gjennom hele Skriften. Alt på syndefallets dag lyder evangeliet om kvinnens sæd som skal knuse slangens hode. Profetene forkynte også om ham. «*Ham gir alle profetene det vitnesbyrd at den som tror på ham, får syndenes forlatelse i hans navn.*» [Ap. gjern. 10, 43](#). Ikke for intet er [Es. 53](#) kalt «det femte evangelium». Alle Israels offeranordninger er bilder på det Guds lam som skulle bære verdens synd; det har vi før talt om (ovenfor s. 52). Også de gammeltestamentlige fedre ble frelst av nåde, ved tro. [Rom. 4, 1-8](#). [Hebr. 11](#).

Om det finnes evangelium i det Gamle Testamente, så finnes det også lov i det Nye. Døperen Johannes forkynte loven til bot og omvendelse. Jesus ville ikke oppheve loven. [Matt. 5, 17](#). Og

apostlene forkynner i sine brev både lov og evangelium. Det er da også i disse brev vi fremfor noen andre steder lærer å kjenne forskjellen mellom dem.

En annen sak er det at loven nok er det som trer mest frem i det Gamle Testamente, likesom evangeliet i det Nye. Det hører med til frelseshistoriens økonomi. Den gamle pakts tid var forberedelsens tid. Det Nye Testamente forteller det glade budskap om oppfyllelsen.

- Men hva er så forskjellen mellom lov og evangelium?

Det første vi legger merke til, er dette: Loven ligger oss alle i kjød og blod, men evangeliet er oss alle i bunn og grunn nytt og utenkelig.

Vi mennesker vet av erfaring at vi får ingenting for ingenting her i verden. Den som vil nyte, må først yte. En må betale med sitt arbeid, med penger eller andre ting. Derfor har vi lett for å tro at det er likedan i forholdet til Gud. Menneskets medfødte religiøse forestillinger sier ham: Gud gir ingenting gratis. Gjerning, gjerning må det til for å komme til himmelen.

Hedningeverdenen ligger der som et eneste stort bevis for sannheten i det vi her sier. For hva er alle religionene annet enn et vitnesbyrd om at menneskene mener de skal finne frem til Gud på gjerningenes vei. Og alle de religiøse mennesker i vårt eget kristne land er av naturen innstillet på noe av det samme.

Og så kommer loven og bekrefter dette. Den krever nettopp gjerninger, fullkomne gjerninger, som betingelse for å komme i samfunn med Gud. Derfor tror gjerne mennesket Guds lov. Han vrir seg nok for å ta hele lovens dom inn over seg, for den går ut på at han er fortapt. Men når loven sier ham at det må gjerninger til for å komme til Gud, så har han lett for å tro det.

Med evangeliet er det derimot annerledes. Intet menneske kunne tenkt seg til noe slikt som evangeliet. At Guds Sønn lot seg føde som et menneske, født under loven, for å bære vår straff - at vi uten noen gjerning blir frelst bare ved å lite på dette, - nei, det kunne ingen tanke finne ut. Det er, som Skriften sier, en «hemmelighet», som måtte åpenbares. [Efes. 3, 9](#). Det må forkynnes oss, det må vi høre. Evangeliet er «*hva øye ikke så, hva øre ikke hørte, og hva ikke oppkom i noe menneskes hjerte* -». [1. Kor. 2, 9](#).

Nå begynner vi å få tak i forskjellen mellom lov og evangelium. Loven sikter på vår gjerning. Den tar hele tiden sikte på deg og sier: Du, du skal, du skal ikke. Og når jeg hører på dens ord, blir den meg for sterk og overbeviser meg om mine synder. Derfor sier den også: Du er mannen, du er den skyldige!

Evangeliet derimot sikter ikke på meg, men på Jesus. Det sier: Han, Jesus, er din frelse, Jesus er din fred. Han døde for deg, han elsker deg.

Det vi her har sett, gir oss grunnlag for å vurdere den forkynnelse som gis i kristenheten i skrift og tale. Det finnes en forkynnelse som ikke har stort flere toner enn denne: Du, du, du - du må omvende deg, eller du må leve som en sann kristen, du må be, du må lese osv. En slik forkynnelse kaller vi med et eldre uttrykk lovisk, dvs. den forkynner bare loven. - Men hvor forkynnelsen fremfor alt har denne tone: Jesus er korsfestet for oss, Gud gir nåde for Jesu skyld, Gud er nådig for Jesu skyld osv., der forkynnes også evangeliet. En slik forkynnelse sier vi er evangelisk.

Loven og evangeliet har hver sin virkning.

I den lutherske kirke har man gjerne talt om lovens tre «bruk». Tanken er da at Gud vil bruke forkynnelsen av loven på tre forskjellige måter.

Lovens første bruk er den «borgerlige». Meningen med det uttrykket er at loven, Guds vilje, skal forkynnes som en regel og rettesnor for alle mennesker, for å holde de onde i tømme og sikre rettferdighet og sikkerhet i samfunnet.

Lovens annen bruk er den «pedagogiske» det vil si at loven virker som «*en tuktemester til Kristus*.» [Gal. 3, 24 f.](#) Ved hjelp av lovens ord viser Gud oss vår synd, gir oss en lukket munn og overbeviser oss om at vi er fortapt. «*Alt det som loven sier, det taler den til dem som har loven, forat hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud.*» [Rom. 3, 19](#). «*Ved loven kommer erkjennelsen av*

synd.» Rom. 3, 20. Rom. 4, 15. [Gal. 2,19. f.](#) - Om lovens første og annen bruk sier Luther: «Loven er gitt av Gud, for det første for å holde syndene i tømme ved trusler og skrekk for straff, og ved løfte og tilbud om nåde og alt godt. Men på grunn av den ondskap som synden virker i menneskene, er alt dette falt ille ut. For noen er blitt verre av dette, idet de nemlig er blitt fiendtlig innstillet overfor loven fordi den forbyr dem å gjøre det de har lyst på, og påbyr dem det de ikke vil. - - Dette er de rå, onde mennesker, som gjør ondt så snart de kan komme til. Andre blir blinde og stolte, de innbiller seg at de kan holde loven av sine egne krefter -. Dette er hyklerne og de falske helgener. - Men lovens viktigste oppgave og gjerning er å vise arvesynden og alt det den fører til, og la mennesket få se hvor bunnløst dypt dets natur er falt og ødelagt. For loven må si ham at han ikke har noen Gud og ikke akter noen Gud, men høyakter og tilber falske guder. Dette ville han ikke ha trodd, uten at loven hadde vist ham det. Dermed blir han forferdet, ydmyket, mister motet og fortviler, vet ikke hvor han skal gjøre av seg, begynner å føle Gud som en fiende, knurrer mot ham osv. Det er dette som sies i [Rom. 4, 15](#): «Loven virker vrede», og [Rom. 5, 20](#): «Loven kom til for at fallet skulle bli stort.» (De schmalkaldiske artikler, 1536.)

Lovens tredje bruk er at loven tjener som veiviser for dem som er kommet til fred med Gud ved troen på Jesus. Så lenge et menneske ikke kjenner Gud i troen, søker han i virkeligheten ikke Guds vilje, men sitt eget beste. Men når han først er gjort til en fortappt synder i seg selv, og dernest har fått fred med Gud på grunnlag av Jesu frelsesverk og den uforskyldte nåde, da begynner et menneske først for alvor å spørre etter hva Gud vil med hans liv. Og da ligger Guds lov der som en enkel veiledning. De kristne trenger Guds lov og bud særlig av to grunner. For det første trenger vi Guds bud for å vite hvilke gjerninger Gud ønsker vi skal gjøre. Vi mennesker vil ellers lett gripe til gjerninger som vi selv pønser ut i den tro at de behager Gud (f. eks. munkevesenet og forskjellige slags selvpinsel og askese som Gud aldri har påbudt). Budene i Guds lov (vi må her særlig tenke på de ti bud og kjærlighetsbudet ([Matt. 22, 36 ff.](#))) viser oss hva Gud vil vi skal gjøre. Dernest trenger også den kristne lovens bud som en stadig «tuktemester til Kristus». Det vil si: Loven må stadig på nytt vise ham at han er fortappt i seg selv, og at han trenger Jesus.

Ingen kristen kommer noen gang i den stilling at han er helt skuddfri overfor lovens anklage. Så lenge han lever, vil han bli nødt til å bøye seg for loven og innrømme at han har sviktet og at han kommer til kort. Med tanke på dette sier Melanchthon: Loven anklager alltid.

Lovens virkning er altså først og fremst syndserkjennelse.

I motsetning til dette er evangeliets virkning tro. Når evangeliet kommer til den som er vakt opp til syndserkjennelse, da virker selve evangelie-budskapet ved Guds Ånds hjelp at troen oppstår i hjertet hans. Evangeliet «*maler Kristus korsfestet*» ([Gal. 3, 1](#)) for den som er forferdet over sine synder. Og mens han hører evangeliet, tennes troen. [Rom. 10,17](#): «*Så kommer da troen av forkynnelsen, og forkynnelsen ved Kristi ord*». Se også [Ap. gjern. 16,14 f.](#)

Troen er intet annet enn tillit til Guds nåde, (Melanchthon). Denne tillit kan intet menneske vekke opp hos seg selv, hverken mens han sover og er likeglad med syndene sine, eller når han er blitt forferdet over dem. Det er Guds ord og Guds Ånd som må vekke opp denne trostillit.

Forklaringen til den tredje trosartikkel sier: «Jeg tror at jeg ikke av egen fornuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komme til ham, men den Hellige Ånd har kalt meg ved evangeliet, opplyst meg med sine gaver, helliggjort og bevart meg i den rette tro, likesom han kaller, samler, opplyser og helliggjør den hele kristne menighet på jorden og holder den fast hos Jesus Kristus i den rette, ene tro.»

Meget opplysende er fortellingen om Kornelius ([Ap. gjern. 10 og 11](#)). Han blir skildret som en på alle måter god mann, som dessuten fryktet Gud og ba til ham. En dag fikk han se en engel som sa at han skulle sende bud på Peter. «*Han skal tale ord til deg som du skal bli frelst ved, du og hele ditt hus.*» [11,14](#). Altså: Det som hverken mannens fromhet eller hans gode gjerninger eller bønner kunne utrette, det skulle nå skje ved hjelp av de ord som Peter skulle tale. I 10, 43 taler så Peter om Jesus: «*Ham gir alle profetene det vitnesbyrd at hver den som tror på ham, får syndenes forlatelse ved*

hans navn». Peter forkynte med andre ord evangeliet. Hva som så skjedde får vi vite i det følgende vers (v. 44): «*Mens Peter ennå talte disse ord, falt den Hellige Ånd på alle dem som hørte ordet*». - Guds Ånd brukte det ordet som ble talt, og virket troen ved hjelp av dette ordet, slik at Ånden nå tok bolig i dem. Det «ord som kan frelse» er altså evangeliet.

Derfor er det likefrem en helt annen Gudserkjennelse som kommer av loven, enn den som kommer av evangeliet. Den som er under loven, han kjenner Guds vrede og dom og krav. Dermed er han under Guds vrede; han ikke bare kjenner det slik, han er virkelig under vreden.

Men i evangeliet får vi kjenne Guds nåde og barmhjertighet for Jesu skyld. Her forkynnes syndenes forlatelse. Den som nå tror dette evangelium, han kjenner Gud i hans nåde, og dermed er han også under Guds nåde.

Loven og evangeliet sier meg m. a. o. to forskjellige ting om Gud som begge er sanne. Det har vært sagt slik fra gammelt: Loven er Gud når han anklager og dømmer. Evangeliet er Gud når han benåder og rettferdiggjør.

Vi kunne uttrykke den samme sannheten med disse ord: Loven er slik som den er, fordi Gud i sin hellige rettferdighet er slik. - Evangeliet er slik som det er, fordi Gud i sin nåde er slik.

I den kristne kirke skal både lov og evangelium forkynnes så lenge dette verdensløp varer. Dette er en meget viktig sak. Og samtidig er det ingen lett sak å forkynne Guds ord slik at det blir skjelnet mellom lov og evangelium. Mange er de feil som blir gjort, dels av skrøpelighet, dels likefrem for å forvanske Guds ord.

En hovedregel er denne: Loven skal forkynnes for de sikre, sovende, egenrettferdige syndere. De skal få høre hvor radikalt Guds krav til dem er, så de kan lære å forstå at det må skje en grundig forandring med dem, om de ikke skal gå fortapt. Loven skal være en «*tuktemester til Kristus*». [Gal. 3, 24](#). - Og fordi også de troende alltid har det gamle kjød i seg så lenge de er i denne verden, må loven forkynnes også for dem som en tukt over deres kjød.

Men evangeliet skal forkynnes for dem som er forferclet for Herrens ord, de sønderknuste, de som er fortapte i seg selv. Til dem skal det ikke rettes noe krav, hverken til deres gjerninger eller deres motiver; de har allerede dømt seg selv, grundig dømt som de er av loven. De skal bare få høre evangeliet. Og evangeliet er intet krav. Det legger ikke på oss så mye som et dun som vi skal bære. Det bare forteller oss om Jesus, at han er død for oss, og sier: Den som kommer til Jesus, blir ikke støtt ut.

Man må altså ikke gjøre evangeliet til en lov. Det er det som skjer når det blir forkynt ensidig i denne toneart: Dersom du vil omvende deg, dersom du vil overgi deg helt til Gud, så vil Gud være nådig og ta imot deg. Med andre ord: Hvis evangeliet blir omgitt med så mange forbehold og betingelser at ingen lenger kan se at det er Guds betingelsesløse tilsagn om nåde for Jesu skyld, da gjør man evangeliet til en lov.

Enkelt uttrykt: Det skulle ikke hete: Dersom du tror, er Gud nådig. - En skulle heller si: Tro på Jesus, Gud er jo nådig for hans skyld!

Loven og evangeliet skal forkynnes side om side, det ene aldri være der uten det andre. Luther sammenligner dem med de to kjerubene på paktens ark, som sto vendt mot hverandre. [2. Mos. 25, 20](#). Hvis ikke begge lyder i en viss samtidighet, blir forkynnelsen ikke kristelig. Evangeliet er ikke Guds sanne evangelium, hvis ikke også loven blir forkynt. Det blir en almenreligiøs tale om Guds kjærlighet uten Gudsordets saft og kraft og alvor. - På samme vis vil loven ikke være Guds lov, hvis ikke evangeliet forkynnes på samme tid. Det blir da bare alminnelig moral-prek.

Det er med andre ord helt feilaktig når noen sier at man skulle forkynne loven for vår tids sekulariserte mennesker, men foreløpig vente litt med evangeliet. Man sier: Folk forstår ikke evangeliet om Jesu død for oss, og de har heller ikke bruk for det. Vi må først forkynne noe de forstår, nemlig den kristne moral. Så vil de etter hvert forstå at de har bruk for Jesus og hans kraft for å kunne leve etter Guds vilje.

Men her er rett og galt blandet sammen. Det er sant at loven må forkynnes så en kan komme til å se sin sanne stilling og vende seg til Jesus. Det er bare det at loven ikke er Guds sanne lov hvis ikke ordet om Jesus lyder samtidig. Ingen blir fortapt i seg selv bare ved å høre om lov og bud og etiske krav og idealer. Høytstående idealister, mennesker med høy etisk standard, blir ikke fortapt i seg selv ved at man forkynner en enda høyere moral for dem. Ordet om Jesus må forkynnes, så de får se at den største synd er å forkaste ham. Jesus sier at Guds Ånd skal overbevise verden om synd «*fordi de ikke tror på meg*». [Johs. 16, 9](#).

Og hvis det er sant at menneskene ikke forstår evangeliet (det er dessverre sant til alle tider), da skulle en nettopp legge vekt på å forkynne evangeliet, så de kan komme til å forstå det. Intet annet kan frelse enn evangeliet om Jesus.

Evangeliet taler om Guds nåde i Kristus, en uforskyldt nåde for alle syndere. Men evangeliet fritar ikke et menneske fra å bryte med synden. Evangeliet må ikke «*misbrukes til en leilighet for kjødet*». [Gal. 5, 13](#). Også dette forhold viser at loven og evangeliet hører sammen og må forkynnes på samme tid, men holdes klart ut fra hverandre.

(Kap.20 fra "Jeg vet på hvem jeg tror" af Carl Fr. Wisløff - Lunde Forlag 1965 - Shafan 05-09-14)
